

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Norway grants

Východisková správa o možnostiach posilnenia situácie v oblasti základných práv prostredníctvom intenzívnejšieho využívania Charty základných práv Európskej únie – Slovensko

Implementuje:

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ
STREDISKO
PRE ĽUDSKÉ PRÁVA

Názov: Východisková správa o možnostiach posilnenia situácie v oblasti základných práv prostredníctvom intenzívnejšieho využívania Charty základných práv Európskej únie - Slovensko

Vydáva: Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, Bratislava, 2023

Autorka: Eva Kluková

Za obsah a úpravu zodpovedajú autori. Text neprešiel odborným recenzným konaním.

Grafický dizajn: Iveta Tatarková

Fotografie použité v tejto publikácii sú ilustračné a boli riadne licencované z freepik.com.

ISBN: **978-80-99917-70-6** (online)

978-80-99917-69-0 (print)

Projekt s názvom "Podpora vnútroštátnych inštitúcií pre ľudské práva pri monitorovaní základných práv a základných aspektov právneho štátu" je financovaný z grantov EHP a Nórskeho fondu pre regionálnu spoluprácu. Cieľom projektu je posilniť úlohu vnútroštátnych inštitúcií pre ľudské práva a ich schopnosť zapojiť sa do procesov uplatňovania základných práv a zásad právneho štátu v rámci mechanizmov EÚ.

Iceland
Liechtenstein Norway
Norway grants grants

Spoločným úsilím k **zelenej, konkurencieschopnej** a **inkluzívnej** Európe

<https://eeagrants.org/>

Obsah

Zoznam použitých skratiek	4
Úvod	5
Postavenie Charty v slovenskom právnom poriadku	7
Charta a zákonodarná činnosť	8
Štátne politiky ktoré odkazujú na Chartu a príklady právnej praxe	11
Charta a judikatúra súdov Slovenskej republiky	15
Judikatúra Ústavného súdu SR	15
Charta a judikatúra v rámci sústavy súdov Slovenskej republiky	19
Potenciál pre uplatňovanie Charty	21
Príklady dobrej praxe z iných členských štátov	22
Záver	24

Zoznam použitých skratiek

CMP	zákon č. 16/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov
CSP	zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov
EDĽP	Európsky dohovor o ochrane ľudských práv
EÚ	Európska únia
Charta	Charta základných práv Európskej únie
legislatívne pravidlá	Legislatívne pravidlá tvorby zákonov č. 19/1997 Z. z.
Lisabonská zmluva	Lisabonská zmluva, ktorou sa mení a dopĺňa Zmluva o Európskej únii a Zmluva o založení Európskeho spoločenstva podpísaná v Lisabone 13. decembra 2007
4 Najvyšší správny súd	Najvyšší správny súd Slovenskej republiky
Najvyšší súd	Najvyšší súd Slovenskej republiky
NRSR	Národná rada Slovenskej republiky
SSP	zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok
Súdny dvor EÚ	Súdny dvor Európskej únie
Ústava	Ústava Slovenskej republiky
Ústavný súd SR	Ústavný súd Slovenskej republiky
zákon o tvorbe právnych predpisov	zákon č. 400/2015 Z. z. o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky
ZEU	Zmluva o Európskej únii
ZFEU	Zmluva o založení Európskeho spoločenstva

Úvod

Cieľom tejto správy je poskytnúť prehľad o situácii v oblasti základných práv na vnútroštátnej úrovni v závislosti od toho, ako Chartu základných práv Európskej únie („Charta“) využíva štátna moc (zákonodarná, výkonná a súdna), či ostatní relevantní aktéri. Na základe získaných informácií týkajúcich sa Charty by sa mala odhalíť potenciálna úloha a pridaná hodnota Charty za účelom posilnenia situácie v oblasti základných práv. Správa sa taktiež zameriava na osvedčené postupy z iných štátov s cieľom poskytnúť inšpiráciu na upevnenie situácie v oblasti základných práv prostredníctvom Charty.

Chartu možno považovať za základnú listinu ľudských práv Európskej únie („EÚ“). Ide o moderný ľudskoprávny katalóg, obsahujúci viaceré práva, ktoré nie sú zakotvené v žiadnom inom dokumente takéhoto charakteru.¹ Z hľadiska štruktúry obsahuje päťdesiat článkov s hmotnými právami alebo zásadami a štyri články so všeobecnými ustanoveniami. Členské štáty EÚ majú povinnosť podporovať uplatňovanie Charty. Charta existuje v právnom poriadku EÚ už od roku 2000.² Prijatím Lisabonskej zmluvy, ktorou sa menila a dopĺňala Zmluva o Európskej únii („ZEU“) a Zmluva o založení Európskeho spoločenstva („ZFEU“), podpísaná v Lisabone 13. decembra 2007 („Lisabonská zmluva“) sa Charta stala súčasťou primárneho práva tým, že jej bola priznaná rovnaká právna sila ako zák-

ladným zmluvám.³ Podľa článku 6 ods. 1 ZEU „Únia uznáva práva, slobody a zásady uvedené v Charte Európskej únie zo 7. decembra 2000 upravenej 12. decembra 2007 v Štrasburgu, ktorá má rovnakú právnu silu ako zmluva.“⁴ Na základe uvedeného článku sa Charta priznal právne záväzný charakter, a to od 1. decembra 2009, kedy Lisabonská zmluva nadobudla účinnosť.⁵

V systéme práva EÚ sú dva základné zdroje ľudských práv, všeobecné nepísané zásady práva EÚ a Charta. Oba tieto zdroje sú súčasťou primárneho práva EÚ, prelínajú sa a uplatňujú sa v rámci aplikácie práv EÚ.⁶ Podľa judikatúry Súdneho dvora Európskej únie („Súdny dvor EÚ“) k spomínaným všeobecným zásadám zaraďujeme základné ľudské práva, vrátane tých, ktoré vychádzajú s Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv („EDLP“) a ostatné základné zásady práva EÚ ako zásada ochrany legitímneho očakávania alebo zásada proporcionality.⁷

Z hľadiska vzťahu Charty a EDLP tak Charta obsahuje aj práva, ktoré sú totožné s právami obsiahnutými v EDLP. V takom prípade tieto práva poskytujú rozsah ochrany minimálne tak, ako je garantovaná EDLP. Avšak, Charta môže poskytnúť aj širší rozsah ochrany ako EDLP. Uvedené vyplýva z článku 52 ods. 3 Charty. Z hľadiska práva EÚ, EDLP poskytuje minimálny rozsah ochrany. Pokiaľ EÚ

1 HANDBOOK. Applying the Charter of Fundamental Rights of the European Union in law and policymaking at national level, FRA, s.3, dostupné v AJ na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-charter-guidance_en.pdf.

2 Charta základných práv EÚ na Slovensku, FRA, dostupné na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2019-eu-charter-in-slovakia_sk.pdf.

3 Jánošíková, M., Mazák, J., Prienik Charty základných práv Európskej únie do vnútroštátneho práva na príklade Slovenskej republiky, in: ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE – IURIDICA 2, s 9-10, dostupné na: https://karolinum.cz/data/clanek/2882/lurid_2_2016_02_Mazak.pdf.

4 Článok 6 ZEU.

5 Lisabonská zmluva, Informačné listy o Európskej únii – 2023, Európsky parlament, s.3, dostupné na: https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/sk/FTU_11.5.pdf.

6 HANDBOOK. Applying the Charter of Fundamental Rights of the European Union in law and policymaking at national level, FRA, dostupné v AJ na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-charter-guidance_en.pdf.

7 Course: Charter e-guidance: Step by step guidance, FRA, dostupné v AJ na: <https://e-learning.fra.europa.eu/course/view.php?id=78#section-2>.

nepristúpi k EDLP, tak EDLP nemôže predstavovať formálny prameň práva inkorporovaný do práva EÚ. EDLP možno jedine zaradiť k zásadám práva EÚ.⁸ Pristúpenie EÚ k EDLP je právnou povinnosťou, ktorá vychádza z Lisabonskej zmluvy. Pristúpenie k EDLP bude znamenať, že občania budú môcť napadnúť kroky EÚ na Európskom súde pre ľudské práva. Rovnako sa EÚ bude môcť pripojiť k svojim členským štátom v konaniach na Európskom súde pre ľudské práva týkajúcich sa údajných porušení vyplývajúcich z práva EÚ.⁹

Rokovania o pristúpení EÚ k EDLP sa začali v roku 2010. V roku 2013 vtedajších 47 členských štátov Rady Európy a EÚ dosiahli prvú predbežnú dohodu o pristúpení, ktorú Súdny dvor EÚ vyhlásil za nezlučiteľnú so zmluvami EÚ.¹⁰ V roku 2020 boli rokovania obnovené a proces pristúpenia dosiahol v marci 2023 dôležitý míľnik – rokovania na technickej úrovni boli ukončené s tým, že jediná zostávajúca otázka sa týka spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ a bude sa riešiť interne.¹¹

Samotná Charta rozlišuje dva druhy ustanovení, a to práva a zásady (ktoré nemožno zamieňať s všeobecnými nepísanými zásadami, predstavujúcimi prameň ľudských práv v EÚ). Obidva druhy ustanovení sú z právneho hľadiska záväzné, rozdiel spočíva v tom, že práva

musia byť “rešpektované” a zásady Charty by sa mali “dodržiavať”:¹² V zmysle Charty „ustanovenia tejto charty, ktoré obsahujú zásady, môžu byť vykonávané legislatívnymi a exekutívnymi aktmi prijatými inštitúciami, orgánmi, úradmi a agentúrami Únie, a aktmi členských štátov, ak tieto vykonávajú právo Únie, pri výkone svojich príslušných právomocí. Možno sa ich dovolávať pred súdom len na účely výkladu a preskúmania zákonnosti týchto aktov.”¹³ Subjekty sa teda pred súdom môžu priamo dovolávať iba tých ustanovení Charty, ktoré zaraďujeme k právam.

Tým, že Charta tvorí súčasť primárneho práva EÚ, platí, že Charta má prednosť pred právnym poriadkom členských krajín. Dôležité je uviesť, že tento princíp prednosti má určitú limitáciu, ktorá vychádza z čl. 51 Charty, podľa ktorého „ustanovenia tejto charty sú pri dodržaní zásady subsidiarity určené pre inštitúcie, orgány, úrady a agentúry Únie, a tiež pre členské štáty výlučne vtedy, ak vykonávajú právo Únie. V dôsledku toho rešpektujú práva, dodržiavajú zásady a podporujú ich uplatňovanie v súlade so svojimi príslušnými právomocami a pri zachovaní obmedzení právomocí Únie, ktoré boli na ňu prenesené zmluvami.”¹⁴ Na Chartu sa teda pred súdom možno odvolávať jedine za predpokladu, že ide o vec, ktoré spadá do pôsobnosti práva EÚ.

8 HANDBOOK. Applying the Charter of Fundamental Rights of the European Union in law and policymaking at national level, FRA, s.22-23, dostupné v AJ na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-charter-guidance_en.pdf.

9 EU's accession to the European Convention on Human Rights, Európska komisia, dostupné v AJ na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_20_1748.

10 Stanovisko Súdneho dvora EÚ č. 2/13 z 18. decembra 2014.

11 Major progress on the path to EU accession to the ECHR: Negotiations concluded at technical level in Strasbourg, Delegácia Európskej únie pri Rade Európy, dostupné v AJ na: https://www.eeas.europa.eu/delegations/council-europe/major-progress-path-eu-accession-echr-negotiations-concluded-technical_en

12 HANDBOOK. Applying the Charter of Fundamental Rights of the European Union in law and policymaking at national level, FRA, s.20-21, dostupné v AJ na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-charter-guidance_en.pdf.

13 Čl. 52 ods. 5 Charty.

14 Čl. 51 ods. 1 Charty.

Postavenie Charty v slovenskom právnom poriadku

V súlade s princípom prednosti zakotvenom v spomínanom článku 51 Charty platí, že Charta ma prednosť pred právnym poriadkom Slovenskej republiky, a to vrátane Ústavy Slovenskej republiky („Ústava“), či ústavných zákonov.¹⁵ Vzťahu Charty a národných poriadkov členských krajín EÚ sa venoval aj Súdny dvor EÚ. Kľúčovým rozhodnutím v tejto veci bol prípad *Åklagaren proti Hans Åkerberg Fransson*, kde súd naznačil, že bude aplikovať extenzívny význam spojenia „ak vykonávajú právo Únie“ ako je uvedené v článku 51 Charty.¹⁶ IV tomto prípade sa švédsky vnútroštátny súd obrátil na Súdny dvor EÚ s otázkou, či sa má zásada „ne bis in idem“ uvedená v článku 50 Charty vzťahovať aj na prípad spojený s daňovým podvodom. Súdny dvor EÚ našiel prepojenie na právny poriadok na základe toho, že sankcie a trestné stíhanie vo veci tohto daňového podvodu boli uložené aj v súvislosti s daňou z pridanej hodnoty. Nakoľko daň z pridanej hodnoty, prostredníctvom tzv. Smernice o DPH je upravená právom EÚ a v spojení s čl. 4 ods. 3 ZEU, ktorý vymedzuje zásadu lojálnej spolupráce, sú členské štáty povinné vykonať všetky potrebné opatrenia na jej vyrubenie. Okrem toho členské štáty majú povinnosť bojovať proti aktivitám, ktoré majú vplyv na finančné záujmy EÚ, pričom Súdny dvor EÚ uviedol, že medzi vlastné zdroje EÚ patria najmä príjmy z uplatňovania jednotnej sadzby na harmonizované vymeriavacie zákłady DPH určené podľa pravidiel EÚ. Daňové

sankcie a trestné konania, v tomto prípade v dôsledku nepresnosti v poskytnutých informáciách týkajúcich sa DPH spadali do práva EÚ v rozsahu článku 51 Charty.¹⁷

Súdny dvor EÚ potvrdil tento vzťah rozhodnutím *Melloni*, v ktorom vylúčil možnosť členských štátov odvolávať v súvislosti čl. 53 Charty na vyšší štandard národných ústavných práv v prípadoch, ak by došlo k porušeniu efektivity práva EÚ.¹⁸ Podľa tohto rozhodnutia, „vnútroštátne orgány môžu uplatniť vnútroštátne štandardy ochrany, pokiaľ toto uplatnenie neohrozí úroveň ochrany vyplývajúcu z Charty, ako ju vykladá Súdny dvor, ani prednosť, jednotnosť a účinnosť práva Únie.“¹⁹

Na účely aplikácie Charty v slovenskom právnom poriadku ďalej platí, že za predpokladu splnenia podmienok daných judikatúrou Súdneho dvora EÚ majú ustanovenia Charty priamy účinok. Charta by sa taktiež mala použiť v konaní o súlade právnych predpisov pred Ústavným súdom Slovenskej republiky („Ústavný súd SR“) ako základ pre skúmanie súladu napadnutého predpisu. Rovnako by sa mala aplikovať v konaniach týkajúcich sa sťažností fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich alebo slobôd. Okrem uvedeného, všeobecne záväzné právne predpisy by sa mali vykladať v súlade s výkladom a použitím Charty. V tomto prípade hovorme o tzv. ne-priamom účinku Charty.²⁰

15 Jánošíková, M., Mazák, J., Prienik Charty základných práv Európskej únie do vnútroštátneho práva na príklade Slovenskej republiky, in: ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE – IURIDICA 2, s 10-11, dostupné na: https://karolinum.cz/data/clanek/2882/lurid_2_2016_02_Mazak.pdf.

16 Baraník, K., Interakcia medzinárodného, supranacionálneho a ústavného práva pri ochrane ľudských práv v SR, s. 1133 dostupné na: https://www.academia.edu/35585347/Interakcia_medzin%C3%A1rodn%C3%A9ho_supranacion%C3%A1neho_a_%C3%BAstav%C3%A9ho_pr%C3%A1va_pri_ochrane_%C4%BEudsk%C3%BDoh_pr%C3%A1v_v_SR?email_work_card=view-paper.

17 Field of Application of the Charter of Fundamental Rights of the European Union, Fact sheet, Court of Justice of the European Union, s. 3-4, dostupné v AJ na: https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2018-05/fiche_thematique_-_charte_-_en.pdf

18 Baraník, K., Interakcia medzinárodného, supranacionálneho a ústavného práva pri ochrane ľudských práv v SR, s. 1133 dostupné na: https://www.academia.edu/35585347/Interakcia_medzin%C3%A1rodn%C3%A9ho_supranacion%C3%A1neho_a_%C3%BAstav%C3%A9ho_pr%C3%A1va_pri_ochrane_%C4%BEudsk%C3%BDoh_pr%C3%A1v_v_SR?email_work_card=view-paper.

19 Rozsudok Súdneho dvora C-399/11 z 26. februára 2013, Stefano Melloni v. Ministerio Fiscal, bod 60, dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:62011CJ0399&qid=1685623453799>.

20 Jánošíková, M., Mazák, J., Prienik Charty základných práv Európskej únie do vnútroštátneho práva na príklade Slovenskej republiky, in: ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE – IURIDICA 2, s 10, dostupné na: https://karolinum.cz/data/clanek/2882/lurid_2_2016_02_Mazak.pdf.

Charta a zákonodarná činnosť

Charta plní viaceré funkcie aj pri tvorbe či novelizácii zákonov. Vnútroštátne právo sa musí vykladať v súlade s Chartou, v čom spočíva interpretačná funkcia Charty. Ďalšou funkciou je kontrolná funkcia, ktorá znamená, že Charta rovnako ako všeobecné právne princípy predstavujú základný test pre preskúmanie ústavnosti a zákonnosti nielen právnych predpisov EÚ, ale aj právnych predpisov, rozhodnutí a opatrení vnútroštátnych orgánov. V prípade, že tieto vnútroštátne právne predpisy, rozhodnutia a opatrenia nie sú v súlade s Chartou, musia ostať neaplikované, a to aj napriek tomu ak by boli stále platné, či účinné.

Proces tvorby právnych predpisov upravuje zákon č. 400/2015 Z. z. o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky („zákon o tvorbe právnych predpisov“). Podľa tohto zákona je cieľom tvorby právnych predpisov pripraviť za účasti verejnosti taký právny predpis, ktorý sa stane funkčnou súčasťou vyváženého, prehľadného a stabilného právneho poriadku Slovenskej republiky zlučiteľného s právom EÚ a medzinárodnoprávnymi záväzkami Slovenskej republiky. Vyváženosť právneho poriadku okrem iného predpokladá súlad právnych predpisov s právom EÚ.²¹

Podľa § 7 písm. g) zákona o tvorbe právnych predpisov, návrh právneho predpisu, ktorý je predkladaný do pripomienkového konania musí okrem iného obsahovať tabuľku zhody návrhu právneho predpisu s právom EÚ pri preberaní alebo vykonávaní právne záväzného aktu EÚ.²² Spolu s návrhom zákona sa tak-

tiež podáva dôvodná správa, ktorá sa delí na všeobecnú a osobitnú časť. Všeobecná časť musí obsahovať aj posúdenie súladu právneho predpisu s právom EÚ.²³

Podrobnejšie pravidlá prípravy zákonov obsahujú Legislatívne pravidlá tvorby zákonov č. 19/1997 Z. z. („legislatívne pravidlá“). Podľa legislatívnych pravidiel súlad návrhu zákona s právom EÚ sa preukazuje doložkou zlučiteľnosti návrhu zákona s právom EÚ.²⁴ Doložka zlučiteľnosti s právom EÚ musí obsahovať informáciu, či je predmet návrhu zákona upravený aj právom EÚ. Ak áno, doložkou sa musia identifikovať relevantné záväzky vo vzťahu k EÚ a do akej miery je návrh zákona zlučiteľný s právom EÚ. V prípade čiastočného, alebo úplného nesúladu s právom EÚ sa musia uviesť dôvody, predpokladaný termín a spôsob dosiahnutia úplného súladu.²⁵

Dôležité je, aby zákonná povinnosť dbať pri tvorbe právnych predpisov na súlad s právom EÚ, konkrétne na Chartu, bola napĺňaná nie len formálne, ale i materiálne. Javí sa, že tomu tak v skutočnosti nie je. Ako príklad možno uviesť proces prijímania nových občianskoprávných kódexov v rokoch 2014 až 2015.²⁶

Jedným z uvedených kódexov je zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov („CSP“). Doložka zlučiteľnosti obsahuje, že predmet právneho predpisu je priamo upravený v článkoch 7, 8, 47 Charty.²⁷ Všeobecná časť dôvodnej správy však obsahuje iba informáciu o reflektovaní článku 6 EDLP. Charta sa v nej ani nespo-

21 § 2 zákona o tvorbe právnych predpisov.

22 Ibid, § 7 ods. 1.

23 Ibid, § 7 ods. 2.

24 Čl. 3 legislatívnych pravidiel.

25 Ibid, Príloha číslo 1.

26 Jánošíková, M., Mazák, J., Prienik Charty základných práv Európskej únie do vnútroštátneho práva na príklade Slovenskej republiky, in: ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE – IURIDICA 2, s 12, dostupné na: https://karolinum.cz/data/clanek/2682/lurid_2_2016_02_Mazak.pdf.

27 Doložka zlučiteľnosti právneho predpisu s právom Európskej únie, dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=408707>.

mína.²⁸ Rovnako ani osobitná časť dôvodnej správy neobsahuje nijaký odkaz na Chartu, iba na EDĽP.²⁹ Následne v roku 2017 bol CSP priamo doplnený. Tento návrh, „doplňa právo predkladať podania a dôkazy v materinskom jazyku, pričom štát – pokiaľ ide o bulharský, český, chorvátsky, maďarský, nemecký, poľský, rómsky, rusínsky a ukrajinský jazyk, ktoré Slovenská republika pri ratifikácii Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov označila ako regionálne alebo menšinové jazyky – sám zabezpečuje preklad týchto podaní a dôkazov.“ Charta sa nespomína v dôvodnej správe a ani v doložke zlučiteľnosti.³⁰ K priamemu doplneniu CSP došlo aj v roku 2023, za účelom zakotvenia lehoty na vydanie uznesenia k náhrade trov konania. Charta sa nespomína ani v tomto prípade.³¹

Ďalším občianskoprávnym procesným kódexom je zákon č. 16/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov („CMP“). Doložka zlučiteľnosti rovnako obsahuje, že predmet právneho predpisu je priamo upravený v článkoch 7, 8, 47 Charty.³² Všeobecná časť dôvodnej správy neobsahuje nijaký odkaz na Chartu.³³ Osobitná časť rovnako neobsahuje nijaký odkaz na Chartu, avšak obsahuje odkazy na EDĽP, Dohovor o právach dieťaťa alebo Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím.³⁴ Následne bol CMP novelizovaný v roku 2019 za cieľom

povoliť podanie žaloby na obnovu konania aj proti právoplatnému uzneseniu v konaní o návrat maloletého do cudziny vo veciach neoprávneného premiestnenia alebo zadržania. Charta nebola spomenutá ani v doložke právoplatnosti a ani v dôvodnej správe.³⁵ Následne bol CMP novelizovaný v roku 2021, za účelom zmeny spôsobu deklarovania vydržania vlastníckeho práva k nehnuteľnosti alebo práva zodpovedajúceho vecnému bremenu. Rovnako sa nijakým spôsobom neodkazovalo na Chartu.³⁶ V roku 2022 bol CMP novelizovaný dvakrát. Jedna z noviel sa týkala zlepšenia postavenia osôb so zdravotným postihnutím formou posilnenia procesných oprávnení komisára pre osoby so zdravotným postihnutím. V tomto prípade sa taktiež neodkazovalo na Chartu, iba na Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím.³⁷ Ďalšou novelou sa majú presadiť viaceré zmeny, ktorými sa má posilniť postavenie maloletých. Doložka zlučiteľnosti odkazuje na čl. 47 Charty.³⁸ Avšak v dôvodnej správe (všeobecnej i osobitnej časti) sa Chata už nespomína.³⁹

Ďalším procesnoprávnym predpisom, ktorý bol prijatý je zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok („SSP“). Podobne ako pri predchádzajúcich predpisoch, pri tvorbe právneho predpisu, na Chartu odkazovala doložka zlučiteľnosti, ale v dôvodnej správe odkaz už absentoval.⁴⁰ Osobitná časť dô-

28 Dôvodná správa, Všeobecná časť, dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=408704>

29 Dôvodná správa, Osobitná časť, dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=408705>.

30 Dôvodná správa, Všeobecná časť, dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=433911>.

31 Dôvodná správa, Všeobecná časť, dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=524662>.

32 Doložka zlučiteľnosti právneho predpisu s právom Európskej únie, dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=408725>.

33 Dôvodná správa, Všeobecná časť, dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=408722>.

34 Dôvodná správa, Osobitná časť, dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=408723>.

35 Dôvodná správa, Všeobecná časť, dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=461516> a Doložka zlučiteľnosti právneho predpisu s právom Európskej únie, dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=461518>.

36 Dôvodná správa, Všeobecná časť, dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=487112>

37 Dôvodná správa, Všeobecná časť, dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=512688>.

38 Doložka zlučiteľnosti právneho predpisu s právom Európskej únie, dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=512688>.

39 Dôvodná správa, Všeobecná časť, dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=512626> and Explanatory Memorandum, Special Part, available at: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=512627>

40 Dôvodná správa, Všeobecná časť, dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=408731> a Detaily návrhu zákona, Vládny návrh zákona Správny súdny poriadok, Národná rada Slovenskej republiky, dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=5282>.

vodnej správa obsahovala odkaz na EDLP.⁴¹
Tento právny predpis si prešiel tromi priamymi zmenami a v žiadnej sa neodkazovalo na Chartu.⁴²

41 Dôvodná správa, Osobitná časť, dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=408732>.

42 Novelizácie: Dôvodná správa, Všeobecná časť, dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=516627>,
Dôvodná správa, Všeobecná časť, dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=433914>.

Štátne politiky ktoré odkazujú na Chartu a príklady právnej praxe

Vládne politiky, ktoré podporujú používanie Charty a informovanosť o nej medzi zákonodarcami, administratívou, orgánmi presadzovania práva a súdnictvom sú zverejnené na oficiálnom portály EÚ⁴³. Zoznam politik na tomto portály ako príklady dobrej praxe, ktoré obsahujú odkaz na Chartu, zabezpečila Slovenská republika:

Názov politiky	Odkaz na Chartu
Akčný plán predchádzania všetkých foriem diskriminácie na roky 2016-2019	Má odkazovať na Chartu a začleniť ju do základného antidiskriminačného právneho rámca vo vzťahu k medzinárodnému kontextu. ⁴⁴
Celoštátna stratégia rodovej rovnosti v Slovenskej republike rok 2014-2019 ⁴⁵	Stratégia v rámci medzinárodných záväzkoch odkazuje na princíp rovnosti medzi mužmi a ženami v článku 23 a princíp nediskriminácie v článku 21 Charty.
Stratégia pracovnej mobility cudzincov v Slovenskej republike ⁴⁶	Stratégia v možnostiach financovania odkazuje na Fond pre azyl, migráciu a integráciu na roky 2014–2020, ktorého ciele sa vykonávajú rešpektujúc práva a zásady zakotvené v Charte.
Národná stratégia na ochranu práv detí pred násilím ⁴⁷	Stratégia odkazuje v rámci európskeho systému ochrany detí na podporu a ochranu detí ako jeden z cieľov EÚ na ktoré kladie dôraz najmä čl. 3 ods. 3 Lisabonskej zmluvy a čl. 24 Charty.
Národný program rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2014-2020 ⁴⁸	The Strategy declares at the outset that the EU has recognised the rights of people with disabilities in the Charter.

43 Member States' best practices on the Charter, Európska komisia, dostupné v AJ na: https://e-justice.europa.eu/37134/EN/member_states_best_practices_on_the_charter.

44 Informácia poskytnutá Slovenskou republikou prostredníctvom webstránky – odkaz na stratégiu je nefunkčný a nie je možné ju vyhľadať online.

45 Celoštátna stratégia rodovej rovnosti v Slovenskej republike na roky 2014-2019, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, dostupné na: https://www.gender.gov.sk/wp-content/uploads/2014/11/Strategia-RR_final.pdf

46 Stratégia pracovnej mobility cudzincov v Slovenskej republike, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, dostupné na: https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy?p_p_id=processDetail_WAR_portletset&p_p_lifecycle=2&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_cacheability=cacheLevelPage&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=1&_processDetail_WAR_portletset_fileCooaddr=COO.2145.1000.3.2964016&_processDetail_WAR_portletset_file=04_vlastny-materi%C3%A1l.docx&_processDetail_WAR_portletset_action=getFile.

47 Národná stratégia na ochranu práv detí pred násilím, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, dostupné na: https://detstvobeznasilia.gov.sk/web_data/content/upload/subsubsub/1/2019-aktualizacia-narodnej-strategie-na-ochranu-deti-pred-nasilim-1.pdf.

48 Národný program rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2014-2020, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, dostupné na: <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/rodina-socialna-pomoc/tazke-zdravotne-postihnutie/narodny-program-rozvoja-zivotnych-podmienok-osob-so-zdravotnym-postihnutim-roky-2014-2020.pdf>.

Národný program aktívneho starnutia na roky 2014-2020 ⁴⁹	Národný program odkazuje na Chartu vo východiskách tvorby
Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2015-2020 ⁵⁰	Materiál odkazuje na Chartu ak jeden z medzinárodných dokumentov, na ktorých uvedený materiál stavia.
Stratégia deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti v Slovenskej republike ⁵¹	V rámci všeobecných východísk materiál odkazuje na Európsku stratégiu pre oblasť zdravotného postihnutia pre roky 2010 – 2020, ktorá „upriamuje pozornosť“ na záväzky vyplývajúce z Charty.
Národná koncepcia ochrany detí v digitálnom priestore ⁵²	Charta (čl. 24) je spomenutá v rámci medzinárodného kontextu ochrany detí v digitálnom priestore.

Vo vyššie uvedených materiáloch je odkaz na Chartu skôr formálneho charakteru, ako na prameň práva, bez hlbšej analýzy záväzkov vyplývajúcich z tohto dokumentu. Tieto štátom uvedené dokumenty nie sú úplne aktuálne preto možno doplniť:

Názov politiky	Odkaz na Chartu
Celoštátna stratégia ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike ⁵³	Časovo neobmedzený dokument z roku 2014. Neobsahuje žiaden odkaz na Chartu.
Celoštátna stratégia rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí v Slovenskej republike na roky 2021 - 2027 ⁵⁴	Dokument obsahuje viacero odkazov na Chartu. Charta je v rámci politických záväzkov uvedená ako právny dokument, ktorý má rovnakú právnu silu základnej zmluvy EÚ.

49 Národný program aktívneho starnutia na roky 2014-2020, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, dostupné na: https://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/rada_vlady_pre_mno/rokovania/2013/5_rokovanie/MPSVR_narodny-program-aktivneho-starnutia_material.pdf.

50 Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2015-2020, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, dostupné na: <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/rodina-socialna-pomoc/socialne-sluzby/nprss-2015-2020.pdf>.

51 Stratégia deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti v Slovenskej republike, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, dostupné na: <https://www.employment.gov.sk/files/legislativa/dokumenty-zoznamy-pod/strategia-deinstitucionalizacie-systemu-socialnych-sluzieb-nahradnej-starostlivosti-1.pdf>

52 Národná koncepcia ochrany detí v digitálnom priestore, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, dostupné na: https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy?p_p_id=processDetail_WAR_portletset&p_p_lifecycle=2&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_cacheability=-cacheLevelPage&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=1&_processDetail_WAR_portletset_fileCooaddr=COO.2145.1000.3.3769645&_processDetail_WAR_portletset_file=4.-vlastn%C3%BD-materi%C3%A1l-1.docx&_processDetail_WAR_portletset_action=getFile

53 Celoštátna stratégia ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike, Ministerstvo spravodlivosti SR, dostupné na: <https://www.minedu.sk/data/att/14484.pdf>

54 Celoštátna stratégia rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí v Slovenskej republike na roky 2021 – 2027, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, dostupné na: <https://www.employment.gov.sk/files/sk/ministerstvo/spolocny-sekretariat-vyborov/vybor-rodovu-rovnost/dokumenty-udalosti/strategia-rovnosti-z-m-2021-27.pdf>

Akčný plán rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na roky 2021-2027 ⁵⁵	Realizačný dokument Celoštátnej stratégie rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí v Slovenskej republike na roky 2021-2027 vo forme konkrétnych úloh. Neobsahuje odkaz na Chartu (ale ani na žiaden iný prameň, iba konkretizuje stratégiu)
Národný akčný plán pre prevenciu a elimináciu násillia na ženách na roky 2022 - 2027 ⁵⁶	Odkazuje na Chartu ako na prameň medzinárodných záväzkov Slovenska v oblasti predchádzania násilliu a ochrany obetí násillia
Národný akčný plán zamestnanosti žien na roky 2022 - 2030 ⁵⁷	Žiaden odkaz na Chartu.
Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030 ⁵⁸	Žiaden odkaz na Chartu.
Národný program rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2021 - 2030 ⁵⁹	V úvode obsahuje odkaz na čl. 26 Charty.
Národný program aktívneho starnutia na roky 2021 - 2030 ⁶⁰	V úvode je uvedený odkaz na Chartu, podľa ktorého tento materiál možno považovať za jednu z programových platforiem pre napĺňanie medzinárodných záväzkov vrátane Charty.
Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2021-2030 ⁶¹	Charta je v časti ľudsko-právny kontext uvedená ako zdroj medzinárodných záväzkov

55 Akčný plán rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na roky 2021-2027, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, dostupné na: <https://www.employment.gov.sk/files/sk/ministerstvo/spolocny-sekretariat-vyborov/vybor-rodovu-rovnost/dokumenty-udalosti/ap-rovnosti-zien-muzov-rovnosti-prilezitosti-2021-27.pdf>

56 Národný akčný plán pre prevenciu a elimináciu násillia na ženách na roky 2022 - 2027, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, dostupné na: <https://www.employment.gov.sk/files/sk/ministerstvo/spolocny-sekretariat-vyborov/vybor-rodovu-rovnost/dokumenty-udalosti/nap-eliminacia-nasillia-zenach.pdf>.

57 Národný akčný plán zamestnanosti žien na roky 2022 - 2030, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, dostupné na: https://www.employment.gov.sk/files/sk/ministerstvo/spolocny-sekretariat-vyborov/vybor-rodovu-rovnost/dokumenty-udalosti/nap_zamestnanosti_zien_22-30.pdf.

58 Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030, Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, dostupné na: https://www.romovia.vlada.gov.sk/site/assets/files/1113/strategia_2030.pdf?csrt=i3100578895i9930629

59 Národný program rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2021 - 2030, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, dostupné na: https://www.komisarprezdravotnepostihnutych.sk/getmedia/f5d309c8-6eaa-48f9-b590-ef7d776ddf7/Material_NPRZPOZP_2021-2030.aspx.

60 Národný program aktívneho starnutia na roky 2021 - 2030, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, dostupné na: <https://www.nocka.sk/narodny-program-aktivneho-starnutia-na-roky-2021-2030/>.

61 Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2021-2030, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, dostupné na: <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/rodina-socialna-pomoc/socialne-sluzby/nprss-fin.pdf>.

Možno vnímať, že aj v aktuálnych štátnych politikách je Charta uvedená iba ako určité východisko, či zdroj právnej úpravy (v lepšom prípade aj s odkazom na konkrétny článok).

Oblasť európskeho a medzinárodného práva tvorí aj obsahovú náplň vzdelávania náplň vzdelávania sudcov a prípravného vzdelávania kandidátov na funkciu, zabezpečeného Justičnou akadémiou Slovenskej republiky („Justičná akadémia“). V rámci tejto oblasti sa kladie dôraz na ochranu ľudských práv v EÚ, konkrétne na Chartu a jej využitie v praxi (kazuistika Súdneho dvora EÚ).⁶² Justičná akadémia v roku 2023 zabezpečila aj vzdelávacie podujatie s názvom: Prejudiciálne konanie a aplikácia Charty základných práv EÚ v aktuálnej judikatúre Súdneho dvora. Vzdelávacie podujatie sa zameralo na: „*povinnosti súdov členských štátov pri aplikácii práva Únie, predmet prejudiciálneho konania, postup podania prejudiciálnej otázky, rozsah záväznosti Charty, výkladové pravidlá práv, slobôd a zá-*

sad uvedených v Charte, vzťah Charty a Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, aktuálna judikatúra Súdneho dvora, vyhladávanie judikatúry, riešenie prípadov“.⁶³ Ide o jediné vzdelávacie podujatie za posledných päť rokov, ktorého obsahovú náplň tvorila Charta.⁶⁴

Právo EÚ tvorí jeden z okruhov otázok na testu na zloženie advokátskej skúšky. Zloženie advokátskej skúšky je jedným z predpokladov výkonu povolania advokáta na Slovensku.⁶⁵ Okruh otázok z práva EÚ obsahuje 132 otázok, z čoho päť otázok sa týka Charty. Tieto otázky sa týkajú aplikácie Charty, obsahu a charakteru Charty a jej vzťahu k EDLP.⁶⁶ Okrem testu, advokátska skúška pozostáva z písomných úloh a ústnej časti. Zadané písomných úloh pozostávajú z občianskeho práva, obchodného práva a z trestného práva a nie sú dostupné.⁶⁷ Právo EÚ je taktiež jedným z okruhov otázok na ústnu časť skúšky. No žiadna z otázok nie je výslovne smerovaná na Chartu.⁶⁸

62 Obsahová náplň vzdelávania sudcov a prípravného vzdelávania kandidátov na funkciu sudcu, Justičná akadémia, s.5, dostupné na: https://ja-sr.sk/sites/default/files/2020-12/Obsahova_napl_n_schvalena_Sudnou_radou_25_09_2017.pdf.

63 Študijný plán pre rok 2023, Justičná akadémia, dostupné na: https://ja-sr.sk/sites/default/files/SP_2023_schvaleny_final_0.pdf.

64 Predošlé študijné plány vzdelávania sudcov sú dostupné v archíve študijných plánov na: <https://ja-sr.sk/archiv-studijnych-planov-kalendar-vzdelavacich-podujati>

65 §3 ods. 1 zákona č. 586/2003 Z.z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov.

66 Otázky na test z predmetu: Právo Európskej únie, Slovenská advokátska komora, dostupné na: <https://shorturl.at/dNUV2>

67 Písomné úlohy, Slovenská advokátska komora, dostupné na: https://www.sak.sk/web/sk/cms/document/252/advokatska_skuska/pisomne_ulohy

68 Otázky na ústnu časť, Slovenská advokátska komora, dostupné na: https://www.sak.sk/web/sk/cms/document/252/advokatska_skuska/otazky_ustne

Charta a judikatúra súdov Slovenskej republiky

Vstupom do EÚ Slovenská republika prevzala záväzky vyplývajúce z právneho poriadku EÚ, právne záväzné akty EÚ sa stali súčasťou slovenského právneho poriadku a súdy a orgány

verejnej moci sa stali povinné zaistiť plný a efektívny účinok práva EÚ na území Slovenskej republiky.

Judikatúra Ústavného súdu SR

Ústavný súd SR je povinný prihliadať na požiadavku eurokonformného výkladu právnych noriem za účelom efektívneho a plného účinku práva EÚ. Ústavný súd túto požiadavku vníma ako Ústavou zakotvenú požiadavku uznávania a dodržiavania všeobecných pravidiel medzinárodného práva, medzinárodných zmlúv a ďalších medzinárodných záväzkov, ktorými je Slovenská republika viazaná podľa článku 1 ods. 2 Ústavy.⁶⁹

Aplikáciu Charty analyzuje aj Ústavný súd SR. V rozhodnutí z roku 2011 PL. ÚS 3/09⁷⁰, sa Ústavný súd SR prvýkrát vyjadril k otázke súladu ustanovení zákona s právom EÚ. Sťažovatelia namietali v tejto veci nesúlad ustanovení zákona č. 581/2004 o zdravotných poisťovniach, dohľade nad zdravotnou starostlivosťou a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov so ZFEU. V tomto rozhodnutí Ústavný súd SR konštatoval, že je oprávnený preskúmať súlad vnútroštátneho zákona s ustanoveniami ZFEU, ktorá svojím charakterom napĺňa definíčné znaky medzinárodnej zmluvy uvedené v čl. 125 ods. 1 v spojení s čl. 7 ods. 2 Ústavy.⁷¹ Okrem uvedeného Ústavný súd SR konštatoval dôležitý aspekt, týkajúci sa iniciovania takéhoto druhu konania oprávne-

nými subjektami. Takýto druh konania pred Ústavným súdom SR v zmysle rozhodnutia nemôže iniciovať všeobecný súd, ktorý „podľa názoru ústavného súdu totiž konanie o súlade vnútroštátneho právneho predpisu s medzinárodnou zmluvou, ktorou Slovenská republika preniesla výkon častí svojich práv na Európsku úniu, pred ústavným súdom podľa čl. 125 ods. 1 ústavy iniciovať zásadne nemôže, pretože v rozsahu svojej právomoci aplikuje ustanovenia práva Európskej únie,.... a je povinný zabezpečiť plný účinok týchto noriem a z úradnej moci neuplatní každé vnútroštátne ustanovenie, hoci by išlo o neskoršie ustanovenie, ktoré je v rozpore s právom Spoločenstva, bez toho, aby musel najprv žiadať alebo čakať na jeho zrušenie legislatívnou cestou alebo iným ústavným postupom“.⁷²

V roku 2014 Ústavný súd SR rozhodol vo veci PL. ÚS 105/2011, kde okrem iného posudzoval aj súlad ustanovení viacerých zákonov⁷³ aj s článkami Charty. Ustanovenia napadnuté v tejto veci sa týkali zverejňovania rozhodnutí orgánov činných v trestnom konaní na internete a verejnosti výberového konania na funkciu prokurátora.⁷⁴ V tomto prípade konštatoval, že napadnuté ustanovenia nie sú v rozpore s EDLP, a teda tieto ustanovenia nie

69 Macejková, I., Právo Európskej únie v rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky, dostupné na: https://www.ustavnysud.sk/documents/10182/992164/Prispevok_UPJS_predsednicka.pdf/c9dc76d9-938c-45a2-9be7-1945d9eeeb0f.

70 Rozhodnutie sp. zn. PL. ÚS 3/09 z 26. januára 2011.

71 Macejková, I., Právo Európskej únie v rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky, dostupné na: https://www.ustavnysud.sk/documents/10182/992164/Prispevok_UPJS_predsednicka.pdf/c9dc76d9-938c-45a2-9be7-1945d9eeeb0f.

72 Rozhodnutie sp. zn. PL. ÚS 3/09 z 26. januára 2011.

73 Zákon č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov, zákon č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry v znení neskorších predpisov a zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

74 Macejková, I., Právo Európskej únie v rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky, dostupné na: https://www.ustavnysud.sk/documents/10182/992164/Prispevok_UPJS_predsednicka.pdf/c9dc76d9-938c-45a2-9be7-1945d9eeeb0f.

sú ani v rozpore s Chartou a to „vzhľadom na rovnaký rozsah a zmysel práv vyplývajúci z charty s rozsahom a zmyslom práv vyplývajúcich z dohovoru,“ čo vyplýva z článku 52 ods. 3 Charty⁷⁵ Možno vidieť, že v tom prípade Ústavný súd SR Chartu priamo neaplikoval a posudzovanie rozsahovo obmedzil na konštatovanie, že absencia nesúlady s EDLP znamená súlad s Chartou.

Ďalej sa Ústavný súd SR vyjadril k Charte aj v rozhodnutí PL. ÚS 10/2014 z roku 2015. Aj v tomto prípade Ústavný súd SR posudzoval súlad napadnutých ustanovení viacerých zákonov⁷⁶ s Chartou EÚ. Napadnuté ustanovenia umožňovali preventívne plošné uchovávanie údajov o elektronickej komunikácii. Ústavný súd SR sa v tomto rozhodnutí zaoberal aj otázkou samotnej aplikovateľnosti Charty v slovenskom právnom poriadku.⁷⁷ Podľa Ústavného súdu SR „Charta síce nebola prijatá vo forme medzinárodnej zmluvy, nadobudnutím platnosti Lisabonskej zmluvy sa však stala právne záväznou súčasťou primárneho práva Európskej únie s rovnakou právnou silou ako zmluvy, na ktorých je Únia založená. Postavenie zmlúv, na ktorých je Únia založená, v právnom poriadku Slovenskej republiky upravujú čl. 1 ods. 2 ústavy a čl. 7 ods. 5 ústavy. Článok 1 ods. 2 ústavy upravuje záväzok Slovenskej republiky uznávať a dodržiavať všeobecné pravidlá medzinárodného práva, medzinárodné zmluvy, ktorými je viazaná, ako aj jej ďalšie medzinárodné záväzky... Charte majúcej rovnakú právnú silu ako zmluvy, na ktorých je Únia založená, je preto potrebné v ústavnom poriadku Slovenskej republiky priznať také postavenie, aké ústava v čl. 7 ods. 5

priznáva uvedeným kategóriám medzinárodných zmlúv. Konkrétne charte je potrebné v ústavnom poriadku Slovenskej republiky priznať postavenie, aké majú podľa čl. 7 ods. 5 ústavy medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách.“⁷⁸ Medzinárodné zmluvy upravené článkom 7 ods. 5 Ústavy majú prednosť pred zákonmi.

Čo sa týka otázky posúdenia nesúlady napadnutých ustanovení s Chartou, Ústavný súd SR zvolil sebaobmedzujúci prístup a návrhu nevyhovel.⁷⁹ Odôvodnil to s odkazom na svoju predchádzajúcu judikaturu, podľa ktorej „v prípade, ak v konaní podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy ústavný súd zistí a rozhodne, že napadnutý zákon, jeho časť alebo niektoré jeho ustanovenia nie sú v súlade s ústavou alebo ústavným zákonom, nie je v zásade už potrebné preskúmať aj ich nesúlad s právom Európskej únie (aj napriek tomu, že to navrhovatelia navrhujú), pretože aj ich prípadný nesúlad by viedol len k rovnakému výsledku a rovnakým právnym účinkom aké sa dosiahli rozhodnutím, podľa ktorého napadnutá právna úprava nie je v súlade s ústavou alebo ústavným zákonom“.⁸⁰

Charte sa následne Ústavný súd SR venoval v konaní sp. zn. PL. ÚS 2/2016. Verejná ochrankyňa práv a generálny prokurátor Slovenskej republiky ako navrhovatelia požadovali vyslovenie nesúlady napadnutých ustanovení zákona o podmienkach výkonu volebného práva⁸¹ (ustanovenie sa týkalo prekážky práva voliť počas výkonu trestu odňatia slobody uloženého za obzvlášť závažný zločin a prekážky práva voliť spočívajúcu pri pozbavení spôsobilosti

75 Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. PL. ÚS 105/2011 zo 7. mája 2014.

76 Zákon č. 351/2011 Z. z. o elektronickej komunikácii v znení neskorších predpisov, Trestný poriadok a Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov.

77 Macejková, I., Právo Európskej únie v rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky, dostupné na: https://www.ustavnyusud.sk/documents/10182/992164/Prispevek_UPJS_predsednicka.pdf/c9dc76d9-938c-45a2-9be7-1945d9e9eb0f.

78 Nález Ústavného súdu SR sp. zn. PL. ÚS 10/2014 z 29. apríla 2015.

79 Macejková, I., Právo Európskej únie v rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky, dostupné na: https://www.ustavnyusud.sk/documents/10182/992164/Prispevek_UPJS_predsednicka.pdf/c9dc76d9-938c-45a2-9be7-1945d9e9eb0f.

80 Jánošíková, M., Mazák, J., Prienik Charty základných práv Európskej únie do vnútroštátneho práva na príklade Slovenskej republiky, in: ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE – IURIDICA 2, s. 13, dostupné na: https://karolinum.cz/data/clanek/2882/lurid_2_2016_02_Mazak.pdf.

81 Zákon č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých ďalších zákonov v znení neskorších predpisov.

na právne úkony) s dotknutými ustanoveniami Ústavy, Dodatkového protokolu k EDĽP, Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach, Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím a Charty. Nesúlad s Chartou namietal iba generálny prokurátor.⁸²

Ústavný súd SR sa osobitne venoval obom prekážkam, a to z pohľadu volieb do Národnej rady Slovenskej republiky („NRSR“), volieb do Európskeho parlamentu a volieb prezidenta Slovenskej republiky. Vo vzťahu k voľbám do Európskeho parlamentu vyslovil nesúlad Ústavou, Dodatkovým protokolom k EDĽP, Medzinárodným paktom o občianskych a politických právach a nakoniec aj s Chartou, konkrétne s jej článkom 39 ods. 2 upravujúcim voľby.⁸³

Podľa predchádzajúcej judikatúry Ústavného súdu SR by sa žiadalo, aby Ústavný súd odôvodnil deklarovanie nesúladu s Chartou, nakoľko na základe vytvorenej doktríny tzv. samoobmedzovacieho prístupu, by sa už Ústavný súd SR po deklarovaní nesúladu s Ústavou, nemal ďalej zaoberať otázkou súladu s Chartou. Takýto postup Ústavný SR zvolil aj v prípade prekážky práva voliť spočívajúcej v pozbavení spôsobilosti. V oboch prípadoch bez vysvetlenia prečo nedochádza k samoobmedzovaciemu prístupu.⁸⁴

Rozhodnutím, v ktorom Ústavný súd SR komplexnejšie rozobral uplatňovanie Charty, je rozhodnutie PL. ÚS 25/2019-117, ktoré sa týkalo abstraktnej kontroly ústavnosti. Pri abstraktnej kontrole ústavnosti vykonáva Ústavný súd SR prieskum podľa viacerých

referenčných rámcov, vrátane Charty. Voľba týchto referenčných rámcov je v dispozícii navrhovateľa. Právo EÚ môže v takomto type konania mať dopad na predmet prieskumu, rovnako ako aj na referenčný rámec, čo znamená že sa právo EÚ uplatní na zistenie toho, aké pravidlá tvoria preskúmovaný právny poriadok, ale aj na určenie obsahu referenčného rámca, s ktorým sa súladnosť skúma.⁸⁵

Postup prieskumu závisí od toho, či skúmaná právna úprava je neharmonizovaná, neúplne harmonizovaná alebo plne harmonizovaná s právom EÚ. Za predpokladu, že právna úprava je neharmonizovaná, Ústavný súd SR v prípade mnohosti referenčných rámcov a zhodnosti označených práv ťažiskovo skúma súlad s Ústavou a prípadne aj súlad s EDĽP alebo inou referenčnou normou. Charta sa v týchto prípadoch v zásade neaplikuje, avšak judikatúra k Charte je stále prítomná ako možný zdroj obohatenia výkladu v kontexte medzinárodnej úpravy.⁸⁶

Ak je právna norma neúplne harmonizovaná, Ústavný súd SR skúma najprv jej súlad s Ústavou. Judikatúra k ostatným referenčným normám, najmä EDĽP a Charte ostáva stále prítomná ako zdroj obohatenia výkladu a určenia rozsahu možnosti uváženia slovenského zákonodarcu. Následne môžu nastať tri situácie:

- Výklad vnútroštátnych noriem vo svetle práva EÚ pripúšťa ich súlad s Ústavou – Ústavný súd SR v tomto prípade vykoná ústavno-konformný výklad z interpretačných možností poskytovaných právom EÚ. V nasledujúcom kroku preskúma

82 Jánošíková, M., Charta základných práv a prekonanie samo obmedzujúceho prístupu Ústavného súdu SR v konaniach o súlade právnych predpisov, in: ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE – IURIDICA 4, s.83-84, dostupné na: https://karolinum.cz/data/clanek/6408/lurid_64_4_0079.pdf.

83 Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. PL. ÚS 2/2016 z 22. marca 2017.

84 Jánošíková, M., Charta základných práv a prekonanie samo obmedzujúceho prístupu Ústavného súdu SR v konaniach o súlade právnych predpisov, in: ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE – IURIDICA 4, s.86, dostupné na: https://karolinum.cz/data/clanek/6408/lurid_64_4_0079.pdf.

85 Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. PL. ÚS 25/2019-117 z 10. novembra 2021.

86 Ibid.

aj ich súlad s Chartou, ak o to výslovne požiada navrhovateľ, pričom sa osobitne musí skúmať rozsah jej aplikovateľnosti, prípadne tiež aj dopad na princípy práva EÚ, ak o ich dodržaní existuje pochybnosť.

- Výklad vnútroštátnych noriem, ktorými sa z európskeho a ústavného pohľadu nesprávne implementuje právo EÚ, nepripúšťa ich súlad s Ústavou - Ústavný súd SR v tomto prípade konštatuje porušenie a zákonodarca musí zabezpečiť nápravu v súlade s právom EÚ a s Ústavou. Podľa Ústavného súdu SR však súladnosť s Chartou ako explicitnou referenčnou normou v tomto prípade už osobitne skúmať netreba. Čo vychádza z predošlej judikatúry (PL. ÚS 3/09, PL. ÚS 10/2014).
- Výklad vnútroštátnych noriem vo svetle práva EÚ nepripúšťa ich súlad s Ústavou, pričom existuje pochybnosť o platnosti práva EÚ – Ústavný súd SR sa v tomto prípade obráti na Súdny dvor EÚ na účely preskúmania platnosti podľa čl. 267 ZFEU. Svoje pochybnosti Ústavný súd SR vyjadrí v návrhu na Súdny dvor EÚ vzhľadom na referenčný rámec Charty.⁸⁷

V prípade, že posudzovaná právna norma je plne harmonizovaná s právom EÚ, Ústavný súd SR v prípade mnohosti referenčných

rámcov preskúma v prvom rade ich súladnosť s Chartou, nakoľko spoločná legislatíva tvorená v rámci preneseného výkonu práv musí byť meraná primárne podľa spoločného katalógu ľudských práv. Plná harmonizácia v určitej oblasti znamená, že právo EÚ neposkytuje v uvedenej veci priestor pre uváženie slovenského zákonodarcu.⁸⁸

Najaktuálnejšia judikatúra je z roku 2021. Posledné rozhodnutie, kde bola Charta namietaná, bolo rozhodnutie vo veci sp. zn. II. ÚS 367/2021⁸⁹ a týkalo sa prezumpcie nevinu pri rozhodovaní o väzbe. V tomto rozhodnutí Ústavný súd SR v časti rozhodnutia, ktorá sa zameriavala na právo na spravodlivé konanie, konštatoval, že Charta nebola porušená nakoľko nebol porušený EDĽP. Sťažovateľ sa domáhal vyslovenia nesúladu s článkom 47 ods. 2 Charty, ktorý upravuje právo na spravodlivé súdne konanie. Ústavný súd SR konštatoval, že toto právo je identické s článkom 6 ods. 1 EDĽP, a podľa konštantnej judikatúry Ústavného súdu SR, konania v ktorých sa rozhoduje o väzbe (ako v tomto prípade) nespádajú pod konania o obvinení, ani konania o právach alebo záväzkoch občianskoprávneho charakteru, na ktoré sa predmetný článok EDĽP vzťahuje, a teda na základe článku 52 ods. 3 Charty, nedochádza ani k porušeniu Charty.⁹⁰

87 Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. PL. ÚS 25/2019-117 z 10. novembra 2021.

88 Ibid.

89 Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. II. ÚS 367/2021 zo 16. decembra 2021.

90 Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. II. ÚS 367/2021 zo 16. decembra 2021.

Charta a judikatúra v rámci sústavy súdov Slovenskej republiky

Sústavu súdov Slovenskej republiky tvoria sudy všeobecného súdnictva – okresné sudy, krajské sudy, Špecializovaný trestný súd, a Najvyšší súd Slovenskej republiky („Najvyšší súd“) a sudy správneho súdnictva – správne sudy a Najvyšší správny súd Slovenskej republiky („Najvyšší správny súd“).⁹¹

Chartu možno ako prameň práv nájsť v rozhodnutiach súdov vo všetkých inštanciách vo veciach rôzneho charakteru. Dôležité je uviesť, že neexistuje vyhľadávaci nástroj, ktorým by bolo možné odfiltrovať rozhodnutia slovenských súdov, ktoré odkazujú na Chartu s ohľadom na konkrétny článok. Je možné využiť full-textové vyhľadávanie v databáze rozhodnutí, no po zadaní spojenia „Charta základných práv EÚ“ ako kľúčového hesla systém obsahuje 9 681 výsledkov.⁹² Okrem toho, nie je možné určiť, ktoré z rozhodnutí obsahuje iba formálny odkaz na Chartu, a ktoré sa na Chartu skutočne odvoláva aj s adekvátnym odôvodnením. Preto je možné uviesť vybrané rozhodnutia na základe odborných publikácií. Rozhodnutia všeobecných súdov sa týkajú napríklad ochrany spotrebiteľa.⁹³ V rozhodnutí Krajského súdu v Prešove sp. zn. 7Co/134/2012 bolo na základe čl. 38 Charty, podľa ktorého politiky štátov majú zabezpečiť vysoký štandard ochrany spotrebiteľov, konštatované, že ak dodávateľ úverov poskytne spotrebiteľovi úver bez toho aby a náležite nezisťoval rozsah záväzkov spotrebiteľa, výkon práv tohto dodávateľa odporuje dobrým mravom. Poskytovanie peňazí za odplatu osobám v tiesni, ktoré zjavne nedokážu

splatiť úver je v rozpore s požiadavkou odbornej starostlivosti.⁹⁴

Ďalej sa krajské sudy venovali Charte v konaní o udelení azylu. Krajský súd Bratislava v rámci konania o udelení azylu skúmal, či v Maďarsku nedochádza k porušovaniu čl. 4 Charty, ktorý upravuje zákaz mučenia a iného neľudského zaobchádzania. V tomto konaní súd zrušil rozhodnutie migračného úradu, ktorý zamietol žiadosť o udelenie azylu z dôvodu, že na konanie je príslušný iný členský štát (Maďarsko).⁹⁵ „Podľa názoru súdu migračný úrad bol povinný, osobitne ak to navrhovateľ žiadal ... skúmať, či navrhovateľom opísané zaobchádzanie s ním je iba ojedinelým excesom, resp. či takéto zaobchádzanie so žiadateľmi o azyl v Maďarsku môže byť (je) bežným v poslednom období, resp. či takéto zaobchádzanie so žiadateľmi o azyl v Maďarsku dosahuje mieru neľudského či ponižujúceho zaobchádzania v zmysle článku 4 Charty základných práv Európskej únie. Ak tak odporca nekonal, súd túto jeho nečinnosť kvalifikoval ako nedostatočné zistenie stavu vecí.“⁹⁶ Podľa tohto rozhodnutia mal teda Migračný úrad v rámci konania o udelení azylu skúmať, či konanie v inom štáte nie je v rozpore s Chartou, a toto brať do úvahy.

Krajský súd v Bratislave rozhodoval na základe Charty aj v súvislosti so zdravotnou starostlivosťou. Žalobca namieta, že rozhodnutie zdravotnej poisťovne o zamietnutí preplatenia nákladov je v rozpore s čl. 35 Charty.⁹⁷ „Súd

91 § 5 zákona o súdoch 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

92 Vyhľadávanie k 26. júnu 2023, dostupné na: <https://obcan.justice.sk/Infosud/-/Infosud/zoznam/rozhodnutie?ftq=Charta+z%C3%A1kladn%C3%BDch+pr%C3%A1v+E%C3%A1>

93 Straka, P., Aplikácia Charty základných práv Európskej únie v rozhodnutiach súdov, in: Charta základných práv Európskej únie v súdnej a inej právnej praxi: Prvé rozhodnutia, problémy, hodnotenia, 2015, Právnická fakulta UPJŠ v Košiciach, s. 75.

94 Rozsudok Krajského súdu Prešov, sp. zn. 7Co/134/2012 z 24. januára 2013.

95 Mazák, J., Charta základných práv Európskej únie v konaniach pred orgánmi súdnej ochrany v Slovenskej republike, Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2016, s. 213.

96 Rozsudok Krajského súdu Bratislava, sp. zn. 9Saz/10/2014 zo 4. júna 2014.

97 Mazák, J., Charta základných práv Európskej únie v konaniach pred orgánmi súdnej ochrany v Slovenskej republike, Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2016, s. 214-205.

sa nestotožňuje s tvrdením žalobcu, že došlo k porušeniu čl. 40 Ústavy SR a čl. 35 Charty základných práv EÚ. Ochrana základného práva na bezplatnú zdravotnú starostlivosť na náklady zdravotného poistenia sa spája s formálnou podmienkou zákona.⁹⁸ Krajský súd v Bratislave nevyhovel žalobcovi, nakoľko rozsah ochrany základného práva na bezplatnú starostlivosť na náklady zdravotného poistenia sa spravuje vnútroštátnym zákonom.

Najvyšší súd sa Chartou zaoberá najmä v konaniach, ktoré sa týkajú ochrany spotrebiteľa, azylových vecí, ochrana zdravia ako aj niektoré prípady rodinného práva.⁹⁹ Charte sa Najvyšší súd venoval v rozhodnutí sp. zn. 10Sž/11/2011. V tejto veci žalobca, turecký štátny príslušník, okrem iného namietal čl. 15 Charty, ktorý upravuje slobodnú voľbu povolania a právo na prácu, nakoľko zrušením povolenia na pobyt na území Slovenskej republiky došlo k zániku pracovného pomeru, ktorý mal. V tomto prípade Najvyšší súd však nekonštatoval porušenie Charty, čo odôvodnil tým, že žalobca mohol požiadať o povolenie na zamestnanie. Vo veci sp. zn. 2Sžo/5ú2014 Najvyšší súd potvrdil rozhodnutie nižšieho

súdu, ktorý zamietol žaloby o preskúmanie administratívnych rozhodnutí, na základe ktorých nebolo snúbencom rovnakého pohlavia umožnené uzatvoriť manželstvo. Podľa Najvyššieho súdu Charta v čl. 9 upravuje právo uzavrieť manželstvo a založiť rodinu priamym odkazom na vnútroštátne právo, a teda sa má toto právo vykladať v súlade s vnútroštátnym právom.¹⁰⁰ Najvyšší súd taktiež využíva rozhodnutia Súdneho dvora EÚ, v ktorých bolo argumentované Chartou. V odôvodnení rozhodnutia Najvyšší súd vo veci sp. zn. 5Cdo/184/2014 argumentoval tým, že aj napriek tomu združenia na ochranu spotrebiteľov nemajú v spotrebiteľských sporoch postavenie vedľajších účastníkov, neznamená to porušenie čl. 47 Charty, ktorý upravuje základné právo na účinný prostriedok nápravy pred súdom.¹⁰¹ Podľa Najvyššieho súdu na základe rozsudku Súdneho dvora vo veci C-470/12 nemožno tvrdiť, že odmietnutie pripustiť vstup združenia do konania ako vedľajšieho účastníka na podporu spotrebiteľa predstavuje porušenie práva tohto spotrebiteľa na účinný prostriedok nápravy pred súdom tak, ako to zakotvuje uvedený článok.¹⁰²

98 Uznesenie Krajského súdu Bratislava, sp. zn. 5S/67/2015, z 28. marca 2017.

99 Jánošíková, M., Mazák, J., Prienik Charty základných práv Európskej únie do vnútroštátneho práva na príklade Slovenskej republiky, in: ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE – IURIDICA 2, s 15, dostupné na: https://karolinum.cz/data/clanek/2882/lurid_2_2016_02_Mazak.pdf.

100 Mazák, J., Charta základných práv Európskej únie v konaniach pred orgánmi súdnej ochrany v Slovenskej republike, Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2016, s.191-193.

101 Jánošíková, M., Mazák, J., Prienik Charty základných práv Európskej únie do vnútroštátneho práva na príklade Slovenskej republiky, in: ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE – IURIDICA 2, s 15, dostupné na: https://karolinum.cz/data/clanek/2882/lurid_2_2016_02_Mazak.pdf.

102 Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 5Cdo/184/2014, z 28. júla 2015.

Potenciál pre uplatňovanie Charty

Najväčší potenciál Charty v kontexte slovenského právneho poriadku, kde primárnu úlohu pri ochrane základných práv zohráva najmä Ústava či EDLP, možno vnímať v širokom rozsahu garantovaných práv. Ide o moderný katalóg, ktorý reflektuje požiadavky súčasnej spoločnosti. V slovenskom právnom poriadku, na základe judikatúry Ústavného súdu SR¹⁰³, má Charta rovnaké postavenie ako medzinárodné zmluvy obsahujúce základné ľudské práva, ktoré majú prednosť pred zákonom.

Začlenením do primárneho práva EÚ získala Charta priamu uplatniteľnosť vo vnútroštátnom právnom poriadku za predpokladu, že na určitú oblasť sa vzťahuje právo EÚ. Hoci v určitých prípadoch nie je možné sa na Chartu priamo odvolávať (príslušné ustanovenie Charty je zásadou a nebolo vykonané legislatívnym aktom alebo aktom výkonnej moci a ani nie je inak priamo uplatniteľné, alebo sa na daný prípad nevzťahuje rozsah pôsobnosti práva EÚ), Charta zvyšuje viditeľnosť týchto práv.¹⁰⁴

Charta okrem iného obsahuje množstvo práv, ktoré nie sú obsiahnuté v žiadnom inom medzinárodnom dokumente. Pre porovnanie, Charta upravuje až 21 práv, ktoré rozsahovo nenachádzajú žiadnu zhodu s EDLP. Medzi

typické príklady patria práva garantované v článkoch 27 až 38, ktoré sú zaradené v štvrtej hlave Charty pod názvom „Solidarita“, napr. právo pracovníkov na informácie a konzultácie v rámci podniku (čl. 27), ochrana v prípade bezdôvodného prepustenia (čl. 30) alebo ochrana spotrebiteľa (čl. 38). Určitým právam, ktoré sú vyjadrené v Charte i v EDLP, Charta priznáva väčší rozsah ochrany ako EDLP. Sem patrí napríklad ochrana osobných údajov (čl. 8), právo uzavrieť manželstvo a založiť rodinu (čl. 9), alebo právo na účinný prostriedok nápravy a spravodlivý proces (čl. 47).

Ďalšia výhoda Charty spočíva v jej celkovej záväznosti. Členské štáty sú povinné riadiť sa jej všetkými ustanoveniami, na rozdiel od Európskej sociálnej charty Rady Európy, ktorá ponúka možnosť riadiť sa len určitými ustanoveniami. Okrem uvedeného potenciál Charty sa ukazuje v možnosti posilnenia menej známych práv, ktoré nie sú obsiahnuté v ústavách členských štátov. Prostredníkom uplatňovania Charty vnútroštátnymi súdmi dochádza taktiež k rozvoju vnútroštátneho práva, a to aj mimo rozsahu pôsobnosti práva EÚ.¹⁰⁵

103 Nález Ústavného súdu SR sp. zn. PL. ÚS 10/2014 z 29. apríla 2015.

104 Charta základných práv EÚ na Slovensku, FRA, dostupné na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2019-eu-charter-in-slovakia_sk.pdf.

105 Ibid.

Príklady dobrej praxe z iných členských štátov

Príklady dobrej praxe z iných členských štátov Európska komisia vyzvala členské štáty, aby na základe Stratégie posilnenia uplatňovania Charty, zabezpečili pozíciu kontaktného miesta pre Chartu základných práv EÚ, na uľahčenie toku informácií a najlepších postupov týkajúcich sa samotnej Charty a na koordináciu úsilia o budovanie kapacít v krajine.¹⁰⁶ Ku koncu roka 2021, 18 členských štátov informovalo Európsku komisiu o zabezpečení svojho kontaktného miesta pre chartu. Jeden členský štát informoval, že nebude vymenované žiadne kontaktné miesto.¹⁰⁷

Za Slovensko zastáva pozíciu kontaktného miesta pre Chartu základných práv EÚ odbor ľudských práv, ktorý je organizačnou zložkou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky. K máju 2023 toto kontaktné miesto nevykonávalo žiadnu konkrétnu aktivitu okrem úvodného stretnutia na európskej úrovni, ktoré sa uskutočnilo ešte na jeseň 2022.¹⁰⁸

Niektoré členské štáty uverejnili príklady a informácie o používaní Charty na Európsky portál elektronickej justície. Do roku 2023 tak učinili Chorvátsko, Nemecko, Grécko, Fínsko, Francúzsko, Taliansko, Lotyšsko, Litva, Holandsko, Portugalsko, Rakúsko, Rumunsko, Slovensko, Španielsko a Švédsko. Cieľom je poskytnúť informácie, ktoré obsahujú:

- príklady vládnych iniciatív za každý členský štát, ktoré aktívne podporujú používanie Charty a informovanosť o Charte medzi zákonodarcami, exekutívou a súdnictvom;

- príklady toho, ako členské štáty informujú občanov o ich právach vyplývajúcich z Charty a ako spolupracujú s rôznymi relevantnými aktérmi;
- príklady mimovládnych iniciatív, ktoré podporujú používanie Charty a informovanosť o nej.¹⁰⁹

S podporou kontaktných miest pre Chartu by sa mohla táto sekcia pravidelne aktualizovať. Zainteresovaným subjektom by následne umožnila získať inšpiráciu a informácie o tom, ako čo najlepšie podporiť využívanie Charty a informovanosť o nej medzi zákonodarcami, exekutívnymi orgánmi a súdnictvom. Postupy na portáli môžu zároveň poskytnúť inšpiráciu, ako informovať ľudí o ich právach vyplývajúcich z Charty a ako môžu vlády spolupracovať s rôznymi aktérmi, ako sú napríklad neziskové organizácie, vnútroštátne inštitúcie pre ľudské práva a vnútroštátne antidiskriminačné orgány, aby sa zabezpečilo účinné uplatňovanie Charty.¹¹⁰

Charta sa v členských štátoch uplatňuje vo viacerých rovinách. Môže slúžiť ako **právny základ** v rozhodnutiach administratívnych či súdnych orgánov. V Holandsku, Štátna rada konštatovala uplatniteľnosť Charty vo veci týkajúcej sa rozhodnutia generálneho riaditeľa Daňovej a colnej správy. Riaditeľ odmietol prijať určitého advokáta na zastupovanie svojich klientov na určité obdobie, pretože tento advokát obťažoval a zastrešoval zamestnancov daňovej a colnej správy. Odvolateľ v tomto prípade namietal, že odmietnutie prijať ho za

106 Strategy to strengthen the application of the Charter of Fundamental Rights in the EU, Európska komisia, s.6, dostupné v AJ na: eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0711.

107 Fundamental Rights Report 2022, FRA, s. 30 dostupné v AJ na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2022-fundamental-rights-report-2022_en.pdf.

108 Informácie poskytnuté na pracovnom stretnutí dňa 24. mája 2023.

109 Member States' best practices on the Charter, Európska komisia, dostupné v AJ na: https://e-justice.europa.eu/37134/EN/member_states_best_practices_on_the_charter.

110 Fundamental Rights Report 2022, FRA, s. 31 dostupné v AJ na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2022-fundamental-rights-report-2022_en.pdf.

zástupcu bolo v rozpore s viacerými právami uvedenými v Charte. Štátna rada dospela k záveru, že Charta sa vzťahuje na prípad, pretože advokát poskytoval služby aj klientom z iných členských štátov. Odmietnutie zo strany riaditeľa však nebolo v rozpore s Chartou.¹¹¹ V Rumunsku Odvolací súd v Bukurešti pozastavil uplatňovanie vládneho rozhodnutia, ktorým sa predĺžil stav núdze. Súd rozhodol, že obmedzenia uvalené na neočkované osoby neboli primerané alebo nevyhnutné, a tým porušili chartu.¹¹² V Českej republike sa Ústavný súd odvolával na právne postavenie spotrebiteľa ochrany spotrebiteľa podľa Charty, aj napriek tomu, že vnútroštátny právny poriadok ho ako také neuznáva. Ústavný súd poukázal na to, že okresný súd mohol aplikovať čl. 38 Charty na zabezpečenie vysokej úrovne ochrany spotrebiteľa, keď aplikoval príslušné ustanovenia občianskeho zákonníka.¹¹³

Potenciál Charty sa v členských štátoch presadzuje aj prostredníctvom **vzdelávania** v oblasti justície, či administratívy. V Bulharsku bola zavedená koordinovaná činnosť zameraná na justičné vzdelávanie o Charte, prostredníctvom školení o konkrétnych právach podľa Charty, ktoré sa organizujú v osobnej, online a zmiešanej forme. V Španielsku sa začal nový program odbornej prípravy zameraný na používanie Charty v rámci verejnej správy. Potreba vzdelávania ohľadom Charty sa ešte zdôraznila po tom, čo v júni 2021 bolo prijaté nové Nariadenie o spoločných podmienkach pre rozpočet EÚ na roky 2021 – 2027¹¹⁴, ktoré okrem iného vyžaduje, aby boli pre všetky programy, ktoré sa financujú z fondov EÚ, zavedené účinné mechanizmy zabezpečujúce súlad s Chartou. Chorvátsko napríklad prija-

lo návrh akčného plánu, ktorého účasťou je vypracovanie a realizácia školení o účinnom uplatňovaní Charty pre orgány zapojené do systému riadenia a kontroly implementácie fondov EÚ. V Rumunsku administratíva pripravila osobitné usmernenia na uplatňovanie Charty pri implementácii európskych štrukturálnych a investičných fondov.¹¹⁵

Charta ďalej zohráva kľúčovú úlohu ako **referenčný nástroj na posúdenie vplyvu legislatívy**. Fínsko sa snažilo zakotviť do zákona o manželstve možnosť zrušiť manželstvo uzavreté násilím. V návrhu zákona sa uvádza, že uznanie zahraničného manželstva spadá do vnútroštátnej právomoci členských štátov EÚ. Avšak, ak by Fínsko neuznávalo manželstvo uzavreté v cudzom štáte za platné, môže to zasahovať do výkonu práva občanov EÚ na pohyb a pobyt na území členských štátov upravené v čl. 45 Charty. Napriek tomu sa v návrhu zákona dospelo k záveru, že takéto obmedzenie je primerané a opodstatnené, keďže má za cieľ chrániť deti, keďže návrh zákona sa zaoberá manželstvami s maloletými. Estónsko predložilo návrh zákona, ktorým sa menia a dopĺňajú chránené dôvody v zákone stanovujúcom zákaz podnecovania nenávisť a násillia pri poskytovaní mediálnych služieb, ktorý sa v dôvodnej správe odvoláva na čl. 21 Charty. Rumunsko navrhlo zákon, ktorého cieľom je odstrániť rozdiely medzi materskou a otcovskou dovolenkou, odkazujúc na čl. 23 a 33 Charty. V Nemecku prebehal parlamentná rozprava ohľadom zákona, ktorý mal výslovné zakotviť práva dieťaťa. Jeden z poslancov parlamentu tento návrh kritizoval s tým, že navrhovaná ochrana bola slabšia ako ochrana poskytnutá na základe Charty.¹¹⁶

111 Ibid., s. 38

112 Ibid., s.40

113 Fundamental Rights Report 2021, FRA, s. 48 dostupné v AJ na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2021-fundamental-rights-report-2021_en.pdf.

114 NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (EÚ) 2021/1060 z 24. júna 2021, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde plus, Kohéznom fonde, Fonde na spravodlivú transformáciu a Európskom námornom, rybolovnom a akvakultúrnom fonde a rozpočtové pravidlá pre uvedené fondy, ako aj pre Fond pre azyl, migráciu a integráciu, Fond pre vnútornú bezpečnosť a Nástroj finančnej podpory na riadenie hraníc a vízovú politiku.

115 Fundamental Rights Report 2022, FRA, s. 33-34, dostupné v AJ na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2022-fundamental-rights-report-2022_en.pdf.

Záver

Charta tvorí súčasť primárneho práva EÚ a má prednosť pred právnym poriadkom členských krajín. V súlade s princípom prednosti teda platí, že Charta má prednosť pred právnym poriadkom Slovenskej republiky. Tento princíp prednosti je limitovaný článkom 51 Charty, podľa ktorého sa jej možno odvolávať jedine za predpokladu, že ide o vec v rozsahu pôsobnosti práva EÚ.

Charta plní rôzne funkcie pri tvorbe či novelizácii právnych predpisov a príprave štátnych politik. Vnútroštátne predpisy sa musia vykladať v súlade s Chartou, a zároveň Charta predstavuje základný test pre preskúmanie ich ústavnosti a zákonnosti. Ak nie sú v súlade s Chartou, musia ostať neaplikované. Na základe vnútroštátnej legislatívnej praxe sa javí, že zákonná povinnosť dbať pri tvorbe právnych predpisov na ich súlad s Chartou je skôr formálneho charakteru, prostredníctvom uvádzania strohého odkazu na Chartu bez hlbšej analýzy. V štátnych politikách sa Charta využíva iba ako určité východisko, či zdroj právnej úpravy.

Orgány súdnej moci sú povinné zaistiť plný a efektívny účinok práva EÚ v rámci svojej rozhodovacej činnosti. Ústavný súd SR je povinný prihliadať na požiadavku eurokonformného výkladu právnych noriem, a to aj na základe vlastnej judikatúry, ktorou Chartu priznal rovnaké postavenie ako medzinárodným zmluvám, ktoré majú prednosť pred právnym poriadkom Slovenskej republiky. Postup závisí od toho, či skúmaná právna úprava je neharmonizovaná, neúplne harmonizovaná alebo plne harmonizovaná s právom EÚ. Za predpokladu, že právna úprava je neharmonizovaná, Ústavný súd SR Chartu v zásade neaplikuje. Ak je právna norma neúplne harmonizovaná, Ústavný súd SR skúma najprv súlad tejto úpravy s Ústavou a môžu

nastať tri situácie:

- Výklad vnútroštátnych noriem z pohľadu práva EÚ pripúšťa ich súlad s Ústavou – Ústavný súd SR v tomto prípade vykoná ústavno-konformný výklad v súlade s právom EÚ. Súlad s Chartou preskúma ak o to výslovne požiada navrhovateľ a je aplikovateľná.
- Výklad vnútroštátnych noriem, ktorými sa nesprávne implementuje právo EÚ, nepripúšťa ich súlad s Ústavou – Ústavný súd SR konštatuje porušenie a zákonodarcu musí zabezpečiť nápravu v súlade s právom EÚ a s Ústavou. Súladnosť s Chartou však v tomto prípade už osobitne skúmať netreba – tzv. samo obmedzovací prístup.
- Výklad vnútroštátnych noriem vo svetle práva EÚ nepripúšťa ich súlad s Ústavou, pričom existuje pochybnosť o platnosti práva EÚ – Ústavný súd SR sa v tomto prípade obráti na Súdny dvor EÚ.

V prípade, že posudzovaná právna norma je plne harmonizovaná s právom EÚ, Ústavný súd SR preskúma v prvom rade ich súladnosť s Chartou. V rámci sústavy súdov Chartu možno nájsť v rozhodnutiach súdov vo všetkých inštanciách vo veciach rôzneho charakteru. Na Chartu sa sudy odvolávajú najčastejšie v odôvodneniach rozhodnutí, ako na jeden z právnych rámcov, ktoré tvoria základ rozhodnutia.

Najväčší potenciál pre uplatnenie Charty možno vnímať v širokom rozsahu garantovaných práv, ktoré nie sú vyjadrené v Ústave a ani v nijakom inom medzinárodnom prameni. Aplikovaním Charty vnútroštátnymi inštitúciami teda dochádza k rozvoju vnútroštátneho práva v oblasti ľudských práv. Inšpiráciu možno hľadať prostredníctvom dobrej praxe z iných členských štátov. Charta môže slúžiť

ako právny základ v rozhodnutiach administratívnych či súdnych orgánov alebo ako referenčný nástroj na posúdenie vplyvu legislatívy. Najefektívnejší spôsob ako uviesť Charta do povedomia je vzdelávanie v oblasti justície,

či administratívy, kde jej uplatňovaním možno dosiahnuť najväčší rozvoj vnútroštátneho práva v oblasti ľudských práv, čím sa ukáže skutočný potenciál a pridaná hodnota Charty.

9 788099 917706